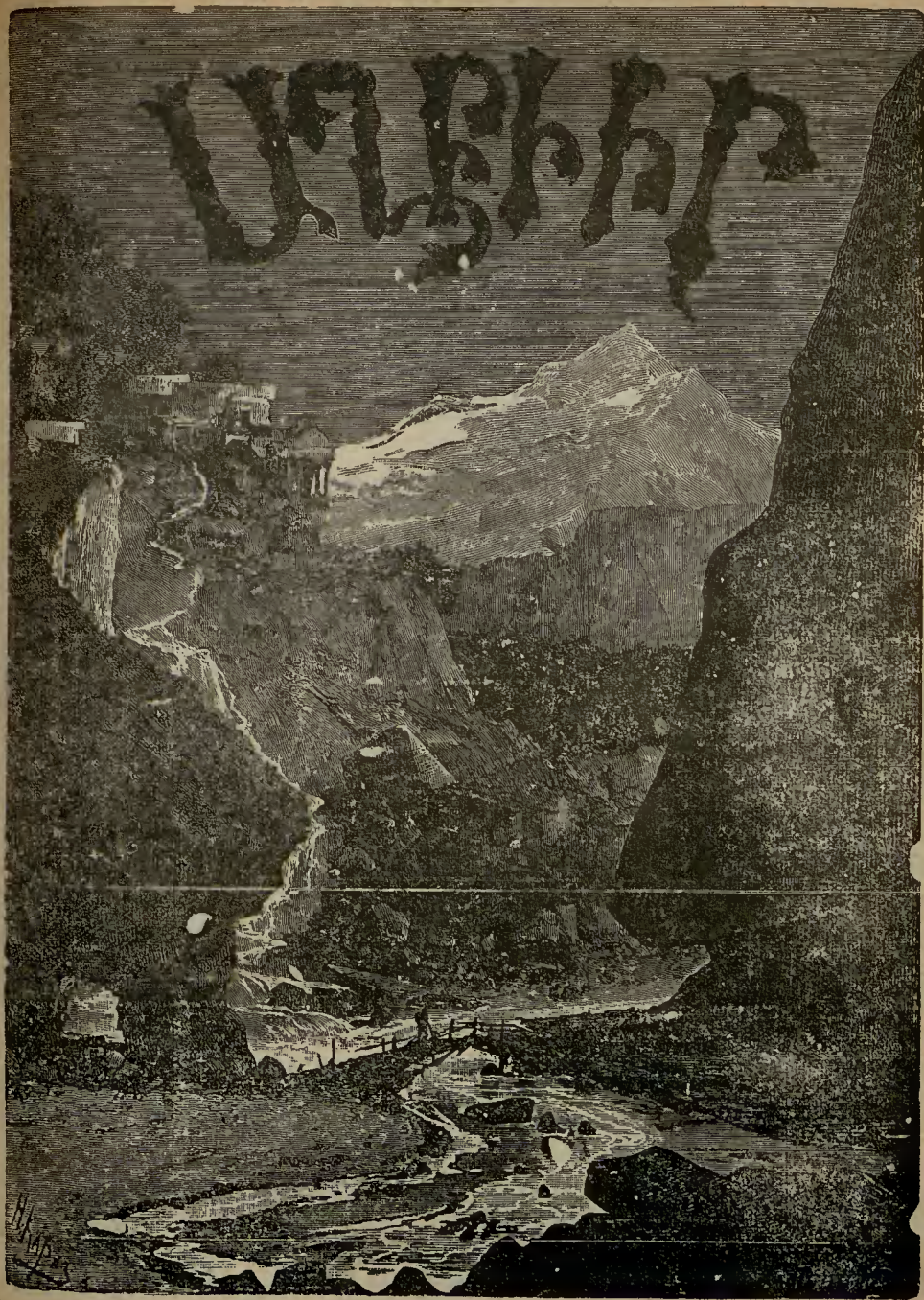

1902

ՆԱՅԵՄԵՐ ԴԵՖԵՆՍԻՆ

№ 12

Գաւթիէլ Միրզայեան (պատկեր):
 Մահգոյժ. Գաւթիէլ Միրզայեան:
 Կամբ:
 Տատիկի հէքեաթը. Ի. Մարկոսեանց:
 * * (Գօրբունով---Պօսաղովից). Գ. Նալբանդեան:
 Տիկ-տակ. Թարգմ. Ա. Գիւրքեան:
 Բարի ատողը. Մուսեան:
 Կեանքի պահանջը. (շարունակութիւն):
 Մ. Նալբանդեանի շիրիմը ո. Խաչ վանքում. (պատկեր):
 Ամուղութիւն. (պատկեր):
 Տուր թէ կտա՞ս. (ոտան.) Վ. Մամիկոնեան:
 Ժողիկները թագուհին. Լէօնիդ:
 Սուրբ Դիմիտրիոսի զանգակը (Ա. Ֆերմի). կրշարունակի:
 Մահմեդականների համախորհուրդը. (պատկեր):
 Ժուրովսկուց. Լէօնիդ:
 Ժառատունկի տօները. Ջ. Տ.-Գ.:
 Հետաքրքրական:

Զ Ի Ա Ր Ճ Ա Լ Ի Ք

Հանելուկների լացատրութիւնը: Հանելուկներ:

Աղբիւրի ներկայ տարւայ պրէմիան՝

❧ V-րդ ԴԱՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ❧

պատմական պատկերը վաճառում է Աղբիւր-

Տարազի խմբագրութեան գրատնտեսական

հասար 3 րութի:

Ա Ղ Բ Ի Ի Ր

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՄՍԱԴԻՐ

մանուկների, ծնողների եւ դաստիարակների համար

№ 18 12 :

XX ՏՄԻ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

1902 Թ.

Дозволено цензурою, Тифлисъ. 30-го декабря 1902 г.

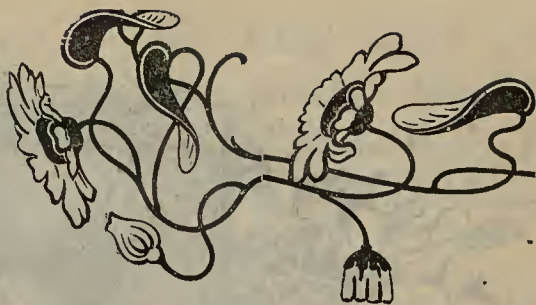

Р а р б д а ј р б л л

ԱՅՍՕՐ ՏՕՆ Է ԺՆՆԴԵԱՆ

Ցուրտ է դուր-
ար: Քամին տը-
խուր կրնե՞ծ է.
չորցած ճիւղեր
կըգալարւին, կը-
դողան, ու կըլը-
սեմ ... Այսօր տօն
է ժննդեան ...

Հ Ի Ն Տ Ա Ր Ի Ն

արաւ իր հետ անդառնալի

Մեր յոյսերը ոսկեգօծ.

Սակաւն մեր միտքն ան-
դրրդելի

Պէտք է կազմի նոր ամրոց:

Խ. ԱՍԿԱՆՅԱՆ

ՁԵԱՆ ԲԻԻՐԵՂԸ

—Ա՜յ, ա՜յ, կը ջարդւեմ, գոռաց ձեան բիւրեղը՝
պտույտ գործելով օդի մէջ և վախեցած նայելով
դէպի ներքեւ, ուր ինքը պէտք է ընկնէր այնքան
թափով: Ախ, հառաչեց նա, ընկնելով ձիւնաշեղջի
վրայ և զարմացաւ, որ չըջարդւեց:

Նա իր շուրջը նայելով բարեկեց իր մօտ ընկած
բազմաթիւ բիւրեղներին և քաղցրութեամբ զար-
ձաւ դէպի իր հարկանուհին.

—Ասացէք, խնդրեմ, դուք վաղո՞ւց է որ այս-
տեղ էք:

—Հինգ ըրպէից աւել չի լինիլ, պատասխանեց
հարկանուհին:

Դուք չրվախեցո՞ւք այդ ահագին բարձութիւնից
վայր թռչելիս, հարցրեց մի առանձին քմահաճոյ-
քով բիւրեղը:

—Ոչ, վախենալու ի՞նչ կայ: Մենք օգուտ թու-
չողներ չառ էինք և մէկս մէկու յետևիցն էինք ըն-
կել, այնպէս որ մինչև անգամ ես չընկատեցի, թէ
ինչպէս ընկայ գետին. իսկ մի՞թէ դուք վախեցաք,
ասաց նա, դառնալով գէպի բիւրեղը:

—Այո, սկզբում ես չառ վախեցայ, իսկ հիմա
ոչինչ: Այստեղ, ինչպէս երևում է, միայլ կարելի է, և
ոչոք մեզ չի անհանգստացնիլ, պատասխանեց բիւ-
րեղը, հետաքրքրութեամբ նայելով անագին ծառերի
վրայ:

Վերջին խօսքերը դեռ հապիւ վերջացրած՝ բիւ-
րեղը տեսաւ երկու գիւղացու, որոնք զժւարութեամբ
քաշկրտուելով գալիս էին փութը ձեռն երեսով: Նա
հետաքրքրութեամբ սկսեց նայել, թէ ինչպէս նրանք
կանգնեցին գեղեցիկ եղևնու (տօնածառի) մօտ և
սկսեցին տաք տաք խօսել: Յանկարծ գիւղացիներից
մէկը կացինը տարաւ բերաւ ու խփեց եղևնուն: Ե-
ղևնին տեղից վեր թռաւ և հառաչեց: Նա մեկնեց
իր ճգները ընկերուհիներին և աղաչեց իրան սլաշտ-
պանել, բայց ընկերուհիները ոչինչ չը կարողացան
անել, և նա ընկաւ գետին, դապաթը թաղելով ձիւ-
նաշեղջի մէջ: Բիւրեղը բարձրացաւ նրա ճիւղերից
մէկի վրայ և սկսեց մխիթարել թշուառ եղևնուն: Այդ
ժամանակ գիւղացիները եղևնին դրին իրանց ու-
սերի վրայ և դուրս տարան անտառից: Վէս ժամ
գնալուց յետոյ նրանք հասան մի մեծ տան: Մի
քանի րոպէից յետոյ դուրս եկաւ տանից սլարոնը,

զննեց եղևինն և սկսեց զնի մասին խօսել: Նրանց սակարկութեան ժամանակ բիւրեղը թուաւ եղևնու վրայից, պտրտուեց օգուժ և ընկաւ գետին:

— Ի՞նչ են անելու եղևնուն, մտածում էր բիւրեղն այն ժամանակ, երբ գիւղացիները պարոնից փողը ստանալուց յետոյ եղևինն քաշ տւին զէպի տուն:

Տխրեց բիւրեղը, երբ մենակ մնաց: Նա ծանր կերպով հառաչեց և յիշեց իր ձիւնաշեղջը, որ թողել էր անտառում:

Վերահասնող մութը նրան վրդովեց: «Ի՞նչու յանկարծ այսպէս միջնեց», մտածում էր բիւրեղը, զարմացած իր շուրջն էր գիտում, թէ ինչպէս բակի հեռաւոր անկիւնները սկսեցին բոլորովին սևանալ: Բայց շուտով այն աստիճան միջնեց, որ նա ճշինչ չըկարողացաւ նշմարել մինչև անգամ իր շուրջը: Երբ նա գլուխը վեր բարձրացրեց, զարմանքից ապշեց, երբ տեսաւ ամբողջ երկինքը ծածկւած պայծառ աստղերով:

«25^օ որ այսօր Ծննդեան գիշերն է», մտածեց բիւրեղը և խկոյն ևեթ ուրախացաւ:

Երբ բիւրեղը հետաքրքրութեամբ աստղերն էր դիտում, յանկարծ տեսաւ, որ նրանցից մէկի վրայից վայր թուաւ մի շիկահեր մանուկ և իր լուսապայծառ թևերի օգնութեամբ իջաւ գետին: Ահա և միւս աստղի վրայից, և երրորդի, և չորրորդի վրայից...

Նրանք այնքան շատ են, որ հաշւելն անկարելի

է: Սկզբում բիւրեղը չըկարողացաւ հասկանալ, թէ այդ մանուկները ինչպէս էին ընկել աստղերի վրայ, բայց յետոյ գլխի ընկաւ, որ նրանք՝ մեռած մանուկների հոգիները՝ ամեն Ծննդեան գիշեր գալիս են իրանց նախկին տները և անտեսանելի կերպով գրտնւում իրանց ծնողների մօտ:

Բիւրեղը հիսնում էր աստղերով. այնպէս որ գիշերը նրա համար տնեկատելի կերպով անցաւ: Առաւօտեան տանից դուրս եկան երկու ապաստաւորներ, և բիւրեղը տեսաւ, որ նրանք դուրս են քաշում եղևնին: Նա այնպէս ուրախացաւ, որ սկսեց վեր-վեր թռչել, բայց տեսնելով, որ այնպէս անխնամ կերպով ընկած է եղևնին բակի մէջ տեղում, տխրեց և դարձաւ դէպի եղևնին.

—Ի՞նչ է պատահել ձեզ, դուք հիւանդ էք:

Եղևնին ծանր հառաչեց և շարժեց իր վիրաւոր ճիւղերը.

—Ա՛խ, էլ մի ասէք: Մարդիկ ա՛նքան չար են, որ դուք երեսկայել չէք կարող: Նրանք սկզբում զարդարեցին ինձ գեղեցիկ իրերով, յետոյ այնպէս անզգուշութեամբ վեր առան նրանց, որ իմ մի քանի ճիւղերը ջարդեցին և մի երկու անգամ էլ ինձ այրեցին: Այսօր առաւօտեան ոչ որ ուշադրութիւն չէ դարձնում ինձ վրայ, իսկ երեկ երեկոյեան ինձ չըրջապատել էին այնքան զուգւած-զարդարւած երեխաներ և կանայք, որ ես ուղակի չէի իմանում՝ որքին մօտիկ տայի: Նրանք ինձ գովում էին՝ անւանե-

լով գեղեցկուհի, իմ շուրջս պտտում էին և միմիայն ինձ վրայ էին ուշադրութիւն դարձնում, իսկ հիմա ես ինչ եմ նրանց համար: Մի անպէտք բան, որին արժէ միայն բռնել զցել:

Եղենին այնպէս էր վազուվազ, որ անհանգստատացրեց իւր վէրքերը և բարձր հառաչեց:

Բիւրեղը համակեց եղենու վշտով և պատրաստ էր ամեն բան անել, միայն թէ կարողանար նրա տանջանքը մի քիչ թեթեւացնել:

— Ինչ զարհուրելի բան է, որ ձեզ կտրեցին և բերին այնտեղ, բղաւեց դառնութեամբ բիւրեղը:

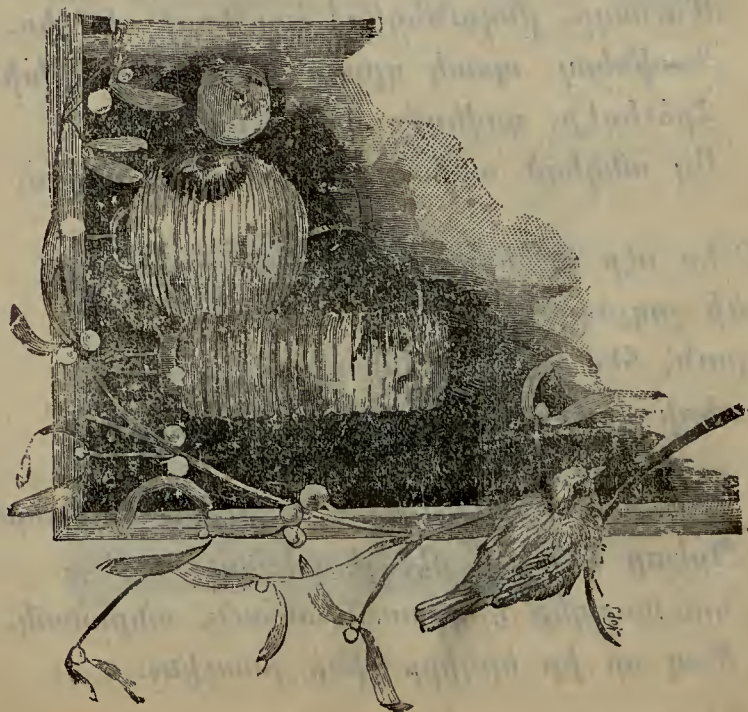
— Ինչ պէտք է անել: Այլ ես չէ կարելի վերադառնալ անտառը... ինչպէս երևում է, այստեղ ունենալ է մեռնեմ, տխրութեամբ ասաց եղենին և կատարը սեղմեց գետնին:

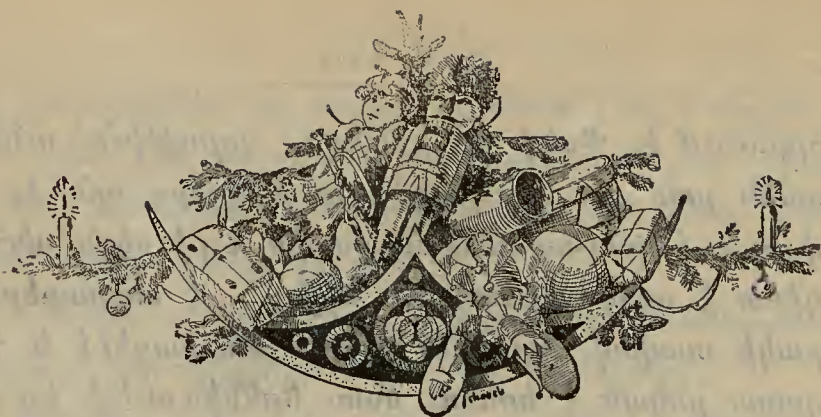
Բիւրեղը ինչպէս կարող էր, այնպէս էլ մխիթարում էր եղենուն, բայց նա ոչ մի ուշադրութիւն չէր դարձնում բիւրեղի վրայ և լռել էր:

Անցաւ երկու ամիս: Եղենին տմբոջովին գեղնած ընկած է բակի մէջտեղում, միայն բիւրեղն է, որ ուրախ և զւարթ, ինչպէս հոլ, զլորւում է բամուձեռով մի անկիւնից գէպի միւսը: Նա սիրեց կեանքը, սիրեց արեղակը, որը թէև լուսաւորում էր, սակայն նրան վնաս չըհասցրեց: Բայց նա առանձնապէս սիրեց աստղերը և պայծառ լուսինը: Գիշերը, երբ ամենաառտուիկ ցրտից բակում դարսած տախտակները ճարճաքում են, բիւրեղը հանգիստ ընկած՝

հրրճում է: Քանի որ ցրտերը գոյութիւն ունէին, ամեն բան լաւ էր, բայց ահա երկրորդ օրն է, ինչ փչել է հորաւ-արեւտեան քամին, և բիւրեղն անհանգիստ է զգում իրան: Նա այլևս չէ տարաբերում բակի տափով, կարծես թէ նա ծանրացել է և հանդարտ ընկած է եղևնու մօտ: Երևնին աւելի ևս դեղնել է և սկսել է թափել: Երրորդ օրը բիւրեղը ըզզաց, որ ինքը հալում է: Մի անգամ ևս նա նայեց եղևնուն և տեսաւ, որ նրա վրայից ընկել է վերջին ասեղը. այդ ժամանակ փչեց քամին, և արդէն բիւրեղը չլկար:

Թարգմ. Ար. Խնկոյեան

ԱՅԺՄ ԵՒ ԱՌԱՋ

Պատահմամբ ձեռք բերած մի անտաշ քնար
Սեղմելով իմ կրծքին, արագ քայլերով,
Գլուխս վեր ցցած, անցնում եմ ձոր, սար,
Ողբեր եմ բարձրացնում, ձայնում լարերով.

«Մուսայր, ընդունեցէք, հայ երգիչ եմ ես.
«Դափնեայ պսակ դրէք իմ ճաղատ գլխիս,
«Հրճեցէք, գովեցէք ոչ թէ առերես,
«Այլ անկեղծ տրիտուր՝ իմ աշխատանքիս:

«2^ջ ես սէր եմ երգում, գարնան առաւօտ,
«Արևի չողջողանք, աստղեր երկնային,
«Միրուն, հեղ լուսինը, նրա լոյսն աղօտ,
«Գետերի մրմունջը, արօտ լեռնային:

Ի՞նչ անես, փոխել են՝ աշխարհ, ժամանակ,
Պօէտը կեանքի մէջ չէ տեսնում ոչինչ,
Նա աստղեր է դիտում անհուն, անքանակ,
Թո՛ղ որ իր երկիրը լինի բնաջինջ:

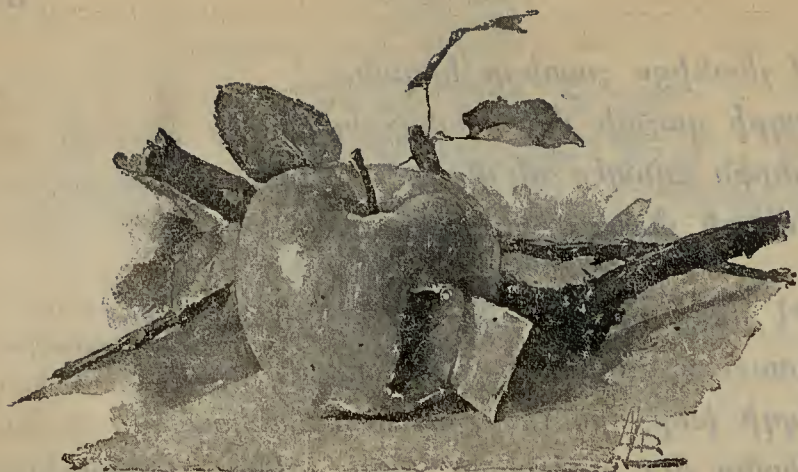
Եւ իմ յետեիցս շատերը կըզան,
 Աւարայրի դաշտի մեր անմահ երգչի
 Ոսկրներին այնպէս մի ցնցում կըտան,
 Որ ամենքի մտքից հեռանայ, փախչի՝—

Թէ մենք մի ժամանակ ունէինք գութանք՝
 Վառլած ժողովրդի անպատու սիրով,
 Ազգի խոր մըմունջը, ցաւ, տարակուսանք
 Իրանց մէջ ամփոփած՝ հողի, սիրտ, կորով:

Իսկ հիմա, վա՛յ մեզ, ճ զաղիր ժամանակ,
 Տառապանքների մէջ թաղւած ամբոխին.
 Մտքի աղբաւներս՝ ատուղեր, վարդ, սոխակ,
 Խառնում ենք միշտ դատարկ մեր ախ ու վախին:

ԾԵՐՈՒԿ

ՄՈՒՐԲ ԴԻՄԻՏՐԻՈՍԻ ԶԱՆԳԱԿԸ

(Ա. Փ Ե Ր Մ Ի)

(Վ, Ե Բ Չ)

Մեծ դահլիճի մէջ իր բաւեկամներով շրջապատուած Հիւսէյին աղան զարճանում էր հանգստութիւնով: Նրանք ծխում են, նարդի են խաղում, ծիծաղում են և արբենում:

Թախտի վերայ երկարացած երիտասարդ աղան չէ հեռացնում աչքերը պղնձէ դրամից:

Նա նրան վերև շարտեց, և դրամը ձայն տալով, ընկաւ մարմարիօնի վրայ: Բոլորը սթափւեցին և տիրեց գերեզմանային լուսթիւն:

— Սա սուրբ Դիմիտրիոսի զանգակի ձայնն է, նկատեց Հիւսէյինը — գիտէ՞ք դուք նրա պատմութիւնը:

Նա նորից շարտեց դրամը, և նորից լսեց նոյն չարագուշակ ձայնը, և արձագանդը տարածւեց հինամրցի կամարներին տակ:

Այդ զանգակի կոչիւնով, շարունակեց աղան — քաղաքի բնակիչները և լեռնաբնակ կտրիածները արսորում էին տաճիկներին... Ես այն ժամանակ շատ փոքր երեխայ էի... Հայրըս ժողովեց իր ընկերներին. լցրեց հրացանը, և նրանք բո-

լորը միասին գնացին գէպի քաղաք... Իմ հօրս անւանում էին Քաջ Շանկօ... Նա մի լեռնային ցեղի իշխան էր:

Աղան աւելի և աւելի էր զրզուում, յաճախ և յաճախ նա գցում էր դրամը վեր, և դրամը անդադար գիպչելով յատակի մարմարիօնէ սալերին, ձայնում էր, ամեն անգամ հանգիսականները զողզողում էին, և մահացու լուրժիւնը տիրում էր նրանց մէջ:

—Ամեն մի լեռնագագաթ, ասում էր Հիւսէյին աղան— կրկնում էր զանգակի կոչը, և ամեն մի ուղիով շտապում էին կտրիճները ցած, հրացաններն ուսերին, ատրճանակները և դաշոյնները գոտիների տակ խրած: Յածրում, մեր ոտքերի տակ երևում էր քաղաքը, որը զէնքի ձայնից, գոչիւններից, ծուխից և սարսափանքից եփ էր գալիս:

...Տաճիկները փախչում էին... Ձին սըընթաց գուրս փախցըրեց քաղաքի դռնից, թամբի վերայ կռացած փաշային... Յանկարժ հրացանի ձայն... Նա վայր ընկաւ ձիուց, բայց ոտքը մնաց ասպանդակի մէջ և ձին քաշ էր տալիս նրան փոշու միջով... Դօղանջէ, զօղանջէ շարունակ, սուրբ Դիմիտրիոսի զանգակ...

Սպանները ականջ էին դնում այդ շարագուշակ ցնորախօսութեանը լուռ ու իռնջ և չէին համարձակում տեղից շարժել:

Մեծ բաց լուսամուտից պղնձէ դրամի ձայնը գուրս էր թռչում: Տների պատերը կրկնում էին այդ ձայնի արձագանգը, և նա տարածւում, սաստկանում և հասնում էր քաղաքի բոլոր անկիւնները:

—Յետոյ աւելի ուշ, տաճիկները վերադարձան: Նրանք սպանեցին հօրս, վեր առան և մեծացրին նրա որդուն: Քաջի որդուն նրանք սպայ դարձրին, ուրախասիրտ մի սպայ, որը ոչ հաւատ ունի, ոչ Աստուած է ճանաչում, որը սպանում է և ծանակում... Չէք լսում՝ ինչպէս է ձայն տալիս վրիժառուն, սուրբ Դիմիտրիոսի զանգակը: Նա հառաչում է... «Ձինւորւեցէք: Մահ նենգաւորին: Մահ իր եղբօր դահճին:

Նւ, ոհ հրաշք, խելազար տղայի այդ գոչիւնները լսեցին

հեռու, հեռու, լցւեցին ամբողջ քաղաքի մէջ, խառնւեցին հրացանների արձակումների հետ:

Մըրիկը սաստկացաւ, մօտեցաւ: Նա շրջապատեց ամրոցը, դղրդացրեց պատերը: Տապարների հարւածներից դռները ջարդու փշուր եղան: Սանդուղների վրայ երեւաց բազմաթիւ զինւորւած ամբոխը և նրա գլուխն անցած Անդրէասը՝ ծխող հրացանը ձեռքին:

Հիւսէյին աղան ասաց նրան.

—Սպասիր մի րոպէ, ընկեր, և լսիր ինձ: Իմ հայրս անւանւում էր Քաջ-Յանկօ: Նրա որդին էլ կարող է սպանել տաճիկ աղային: Կտակում եմ քեզ այս դաշոյնը:

Եւ այն ձեռքով, որը երբէք չէր դողացել, Հիւսէյին աղան ուղղեց դաշոյնը և իր սիրտը խրեց:

Ջ.

Հ ա յ ա ս տ ա ն ց ի խ ն ծ ո ղ ա վ ա ծ ա ո

Մ Լ Լ Դ Ե Ա Ն Լ Ե Գ Ե Ն Դ Ա

(Փ ու Ր Ը Կ Լ Կ փ ո Ր Ի ց)

Եւ ասաց հրեշտակը հովիւներին, որոնք այդ գիշեր գաշտուորը արածեցնում էին իրանց հօտերը. «Մի՛ վախենաք, ես մեծ ուրախութիւն եմ աւետում ձեզ. այսօր Դաւթի քաղաքումը ծնւել է Յիսուս Քրիստոսը: Դուք կը գտնէք նրան խանձարուրի մէջ փաթաթած եւ մսուրի մէջ դրած»:

Այս ասելով, հրեշտակը թռաւ, աներևոյթացաւ, և երկընքում լսեց Քերովբէների երգը. «Փառք ի քարծոմնս Աստուծո՛ր եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»: Իսկ հովիւները ասացին միմիանց. «Դեանք Բեթղեհեմ, տեսնենք ինչ է պատահել այնտեղ»:

Եւ նրանք շտապով ճանապարհ ընկան:

Երեք փոքրիկ աղջիկներ՝ Աննան, Մարթան և Մագթաղինէն, որոնց հովիւները քնած էին թողել վրանումը, զարթնել և լսում էին բոլորը:

Նրանք շատ վախեցան հրեշտակին շրջապատող լոյսից, բայց և շատ հետաքրքրւեցին տեսնել մսուրի Մանկանը:

Զգուշութեամբ դուրս սողալով վրանից՝ նրանք անվախ ճանապարհ ընկան հրեշտակի՝ հովիւներին ցոյց տւած ճանապարհով:

Այդ ժամանակներում հրէաները յայտնի էին իրանց հիւրասիրութիւնով, և փոքրիկ ճանապարհորդները պաշար վերցնելու հարկաւորութիւն չունէին. փոքրիկ Աննան վերցրեց միայն մի բուռը չոր արմաւ:

Սառը քամին ծեծում էր նրանց երեսը, սուր-սուր քարերը վիրաւորում էին նրանց ոտները, և նրանք ամեն ընդմիջ սայթաքում վայր, էին ընկնում բայց և այնպէս ձեռք ձեռքի տւած երեք փոքրիկները ուրախ-ուրախ առաջ էին գնում:

Նրանք արդէն բոլորովին հոգնել և ցրտից սառել էին, բայց Աստուած քաջութիւն էր ներշնչում նրանց:

Վերջապէս, նրանք մտան այրը և մօտեցան ընած Յիսուսին: Թարմ խոտի վրայ քուրմերի թողած թանկագին ընծաները, ոսկին, կնդրուկը և զմուռսր սաստիկ զարմացրին նրանց: Այնտեղ դրւած էին նաև հովիւների ընծաները՝ ոչխարի բուրդ, իւղ և թարմ խաճոյ:

Խեղճ մանուկները տիրութեամբ նայեցին իրանց դատարկ ձեռներին: Նրանք ոչինչ չունէին, բոլորովին ոչինչ...

Այդ ժամանակ Յիսուս Քրիստոսը զարթնեց և բաց արաւ իր սիրուն, բաց-կապտագոյն աչքերը:

Այն ժամանակ, փոքրիկ Աննան ժպտաց հրաշալի, հեղ ժպտով, իսկ Մազթագինէն, որ աւելի համարձակ էր, մօտեցաւ և մի համբոյր դըռումեց Միածին մանկան թշին:

Ամօթխած Մարթան չըհամարձակեց հետևել Մազթագինէի օրինակին. նա զգաց որ աչքերը խոնաւանում են, և իջեցրեց իր երկար արտեանունքները:

Երկու կաթիլ արտասուք սահեցին նրա այտերով և ընկան Յիսուս Քրիստոսի ոտների վրայ:

Մանուկ Յիսուսն ընդունեց երեք փոքրիկների նւէրները. — ժպիտը, համբոյրը և արտասուքները ու մեկնելով ձեռքը, ձգեց նրանց դէպի աշխարհ, — մարգկութեանը՝ ժպիտի տեղ — յոյս, համբոյրի տեղ — հաւատ և արտասուքների տեղ — գթութիւն:

ԱՅՈՒ

ԿԵԱՆՔԻ ՊԱՀԱՆՋԸ

(Պատմամբ)

XI-

Մարկոսի մահը շատ վատ տպաւորութիւն գործեց Կարապետի վրայ: Տխրեց խեղճ տղան և մտածեց՝ ինչ կլինի իւր վիճակը, եթէ մի օր սրա հետ էլ, Տէրը մի արասցէ, պատահի մի անբախտութիւն: Մօր խոստումները և յոյսերը, թէ աղան չի թողնիլ նրան և կառաջացնէ, ոչ մի նմանութիւն չունէին իր տեսածի հետ:

Ա՛շմարիտ է, այս խանութը նա սրտով չէր մտել, բայց երբէք չէր երևակայում այն, ինչոր նա տեսնում է ահա շարունակ երեք տարի: Այժմ նա վերջնականապէս վճռեց իր մտքում, որ այս խանութը իր տեղը չէ, հարկաւոր է փորձել մի ուրիշ ասպարէզի մէջ: Բայց օրերն անցնում էին, նա դեռ ոչինչ չէր արել: Երկար նա տքնում էր հողով, մտածելով այն հանդամանքի վրայ, թէ կաջողւի նրան երբ և իցէ թողնել այդ խանութը և հեռանալ այդ մարդկանց շրջանից: Նա գլխաւորապէս ձգտում էր ընկնել մի որ և է գրասենեակ, նոյն իսկ չնչին ու աննշան տեղ բռնել այնտեղ, բայց լինել օրինաւոր մարդկանց մէջ: Նա այնպէս գրաւեց այդ մտքով, որ գիշերներն երազում անգամ տեսում էր գրասենեակներ, թանաքամաններ, գրչակոթներ:

Չգտումը դէպի այդպիսի ասպարէզ արթնացրեց նրա մէջ իր դասընկեր Իսրայէլեանը, որ այժմ աւարտելով ծովագնացների դպրոցը մտել էր մի շոգենաւի վրայ նաւավարի օգնականի պաշտօնով:

Ես շատ գարմանում եմ քո վրայ, — ասաց նրան Թորայելեանը, երբ իմացաւ ընկերոջ նեղութիւնները, — Ինչու ես մնում...

— Ինչ անեմ. շատ վաղուց եմ ուզում դուրս գալ տեղ չկայ...

— Գգտնելի: Մտիւր կանտօրները ծառայելու...

Դու դպրոցի լաւ աշակերտներից էիր, կարող ես...

Ձէ, ես քեզ անշուշտ խորհուրդ կտամ մտնել մի ուր և է գրառենեակ:

Բայց այդ ցնորքները փշրւում էին նրա սրտում այն իրաւանութեան առաջ, որ այդպիսի գրասենեակներ մտնում են աւելի մեծ պատրաստութիւնով և աւելի բարձր դպրոցից, աւարտածներ, իսկ ինքը ինչ է, մի գաճաճ է այդպիսիների մօտ: Ճշմարիտ է, նա շատ է պարապում, կարդումէ, գրումէ, բայց չէ որ նա չունի վկայական աւելի բարձր դպրոցից և չէ որ ամենքը նրան կհամարեն հասարակ ծխական դպրոցն աւարտած: Բայց և այնպէս երբեմն — երբեմն նրա մռայլ երեսի վրայ սահում էին փայլուն գծեր, նա յոյսը չէր կտրում և աւելի եռանդով պարապում:

Իսկ միևնոյն ժամանակ խանութում Մարկոսի մահից յետոյ նրա դրութիւնն աւելի դժւարացաւ, որովհետեւ Կարապետը ստիպւեց միևնոյն ուժիկով նրա մասն էլ կառավարել: Օրէցօր նրա հոգսը շատանում էր: Յաւակին էլ այն էր որ նա ոչ մի մօտ ընկեր չունէր, որի առաջ նա կարողանար իր սիրտը դատարկել: Միակ իսրայէլեանը — նա էլ գնացել էր: Նրա պաշտօնը ստիպում էր նրան իր ժայռին քաղաքը այց գալ ամսւայ մէջ մնայն մի օրով, իսկ անացած մեծ մասը նա կանոնաւոր երթևեկութիւն էր անում Վօլգայի վրայ: Բայց ճակատագիրը պատրաստել էր Կարապետի համար լաւ վիճակ: Նրա ցանկութիւնը կատարեց, և այդ այնպիսի անսպասելի կիրպով, որ Կարապետը երբեք չէր սպասում:

XII.

Կարապետի տան բակը տեղափոխւեց մի նոր տնկեց: Սա մի հաշւապահ էր, որ ունէր մի կին և մի 13 տարեկան գիմնադիւստ տղայ: Բայց օտարոտի մարդիկ էին երևում այս բնակւողները: Նրանք ապրում էին այնպիսի խորհրդաւոր կերպով, որ ոչ

որ նրաւոց երեսը օրինաւոր տեսնել չէր կարողանում: Տան պատուհանները միշտ ծածկւած էին վարագոյրներով, որոնց միջից թափանցելով երևում էին միայն լայնատերի ծառեր:

Կարապետը կիրակի օրերը(երբ լինում էր միայն ազատ) պտտում էր բակում այդ տան պատուհանների տակով, հետաքրքրւելով այդ տան խորհրդապահութիւնով:

Կարապետը շատ էր ուզում յաճախել այդ տունը, տեսնել թէ ինչ է տիրում այդ վարագոյրների ետև, բայց այդ նրան չէր աջողում: Մէկ—մէկ գիմնագիտութիւն ուղղին դուրս էր գալիս բակը, պատշգամբից խօսում էր, բայց երբէք Կարապետին ներս չէր հրաւիրում. վերջապէս Կարապետը վճռեց իր մտքում ինքը մօտենալ:

Այդ աջողեց, նրան Մարկոսի մահից մի քանի ամիս յետոյ: Կիրակի օր էր. Կարապետը նկատեց գիմնագիտութիւն ձեռքին մի գիրք, մօտեցաւ և խօսք բացաւ: Գիմնագիտութիւն սկզբից բարձրից վերաբերւեց Կարապետին, որովհետև նրան ընդունելով մի հասարակ տղայի տեղ, դուրկ կրթութիւնից, չէր սպասում նրանից ոչինչ: Բայց երբ նկատեց, որ Կարապետը իրանց պակաս տեղեակ չէ գրքից, նա թողեց իր ժպտալից արհամարհանքը և սկսեց լուրջ վերաբերւել:

Գիմնագիտութիւն ձեռքում Բօրինգոն Կրուզօն էր:

—Ես այդ կարդացել եմ,—ասաց Կարապետը,—այո՛, շատ հետաքրքիր գիրք է: Իսկ դուք կարդացել էք Ռուստեմ և Չոքրաբը:

—Ոչ՛:

—Հատ հետաքրքիր է, խորհուրդ կտամ կարդացէք:

Կարապետը սկսեց նկարագրել Ռուստեմ և Չոքրաբի քաջագործութիւններից մի քանի տեսակներ:

Գիմնագիտութիւն շատ զարմացաւ և ամաչելով իր գրութիւնից ասաց խնդրական եղանակով.

—Ես այդ գիրքը չեմ կարդացել և կիսնդրեմ եթէ ունէք, ինձ տայիք կարգալու: Ես էլ ձեզ կտամ իմ գրքերից: Ես շատ գրքեր ունեմ, կամենաք, եկէք ցոյց տամ ձեզ: Ձեր անունն ինչպէս է:

—Կարապետ: Իսկ ձերը:

—Միքայէլ: Խնդրեմ եկէք, եկէք, մի քաշէք. իմ հայս ու մայրս այն տեսակ մարդիկ չեն, նրանք չեն նեղանալ:

Դժուար է նկարագրել Կարապետի ուրախութիւնը, երբ նա լսեց այդ տեսակ առաջարկութիւն: Նա, իհարկէ, շտապեց օգուտ քաղել նրա առաջարկութիւնից:

Մտնելով ներս Կարապետն ուշադիր կերպով դիտեց սե-
նեակները, գիմնադիտի հօրը, մօրը, նրանց շարժմունքները,
խօսակցութիւնները: Այո՛, Կարապետի վերին աստիճանի դի-
տող էր: Նա հետաքրքրութեամբ քրքրեց Միքայէլի գրքերը:
Հատերը նրանցից ծանօթ էին, բայց կային և անծանօթ
գրքեր: Նա ընտրեց մի ամուսկիր և խնդրեց կարդալու:

Միքայէլը մի անգամից չովճռեց տալ գիրքը, այլ շտապեց
հօր մօտ: Միքայէլի հայրը մօտ 35 տարեկան մի համակրելի
ղէմքով մարդ էր: Տեսնելով Կարապետին՝ նա շատ հետաքրքրու-
ւեց նրանով: Բաւական էր, որ մարդ մի անգամ տեսնէր Կարա-
պետին, որ իր մէջ զարթնէր այն գլացմունքը, որ այդ
տղան՝ նման չէ ուրիշ անգոյն տղաների: Այդ նկատեց Միքայէլի
հայրը, որ ի դէպ ապա՛ծ՝ բաւականին դաբգացած մարդ էր:
Նա, ի հարկէ, թոյլ տուաւ վերցնել գիրքը, հարց ու փորձ
արաւ նրա ընտանեկան զբոսութեան մասին և մինչև անգամ
խրախուսեց նրան՝ առաջարկելով միշտ օգտուել իրանց զրա-
դարանից:

Այդ լսելով Կարապետը ցնծաց իր ամբողջ էութիւնով:
Նա դողդոջուն ձայնով շնորհակալութիւն յայտնեց և խնդրեց
պարոնից, որ Միքայէլին էլ թողնէ յաճախել իրանց տուն:

Այդպիսով Կարապետի ու Միքայէլի մէջ մտերմութեան
հիմք դրւեց: Կարապետը ամեն կիրակի յաճախում էր այդ տունը
և մեծ բաւականութեամբ էր դուրս գալիս այնտեղից: Մի ան-
գամ հաշտապահը խօսք բացաւ Կարապետի հետ:

—Դուք սրտեղ էք ծառայում, — հարցրեց նա:

—Խանութում:

—Բաւական էք ձեր վիճակից:

Կարապետը չըկարողացաւ գտնել իր անբաւականութիւնը
և ասաց:

—Ոչ', ես շատ անբաւական եմ: Ինձ չափազանց նեղացրելում են:

—Հասկանալի է, ինչ պիտի լինի տգէտ վաճառականի խանութը:

—Հայրիկ, նրան շատ են նեղացնում,—մէջ ընկաւ Միքայէլը,—ինձ՝ Կարապետը շատ անգամ է պատմել:

—Դուք ճիշտեղ էք սովորել,—հաղցրեց հաշւապահը, ընդհատելով ողորուն:

—Ժխական դպրոցում,—ամաչելով իր դրութիւնից՝ ասաց Կարապետը:

—Իսկ մաքուր գրել իմանում էք: Ապա նստեցէք գրեցէք տեսներ:

Կարապետը գնաց հաշւապահի ետեից նրա առանձնասենեակը, նստեց գրասեղանի առաջ, վերցրեց գրչակոթը և սկսեց գրել: Հաշւապահը շատ զարմացաւ, երբ նկատեց, որ Կարապետը լաւականին ազատ շարժումով կարողանում է մաքուր գրել:

Ճիշտ է, Կարապետը գործեց մի քանի քերականական սխալներ, բայց և այնպէս ապացուցեց, որ այնքան էլ անտեղեակ չէ ուղղագրութիւնից:

Այո', դուք վատ չէք գրում,—ասաց հաշւապահը,—[Ժէ և սխալներ գործում էք, բայց կարող էք սովորել...

Եթէ՝ կուղէք, ես ձեզ մեր գրասենեակում կարող եմ գրագրի պաշտօն տալ: Ճշմարիտ է, ռոճիկը աննշան է, միայն 10 րուրի, բայց ապագայում կարող է աւելանալ:

Թէ ինչ առաջ եկաւ Կարապետի սրտում այդ խօսքերից յետոյ, դժւար է նկարագրել: Նա իր լսածին չէր հաւատում: Ինչպէս, միթէ այժմ նրա ցնորքները իրականանալու վրայ էին: Միայն մի ըիչ յուզմունք էին պատճառում նրան իր գործած սխալները:

—Ես կռշխատեմ, շատ կաշխատեմ,—ասաց նա:

—Այո', այո', ես տեսնում եմ, դուք աչքաբաց տղայ էք,—խրախուսեց հաշւապահը, տեսնելով Կարապետի յուզմունքը,—կըստիրէք. միայն չըպէտք է ծուլանալ. մի քիչ ուշագորութիւն և ամեն ինչ լաւ կերթայ...

Դուրս գալով հաշւապահի տնից, Կարապետը ուրախութիւն

նից թռչկոտաց և չընկատեց մինչև անգամ, ինչպէս ոտքը խփեց սանդուխքին: Նա մինչև անգամ չընկատեց մօր զարմանքը...

—Ի՞նչ է եղել քեզ, խելապարհել ես, ի՞նչ է,—ասում էր Մաթաշը:—Չէ, դու իսպառ ցնդւել ես,—շարունակում էր զարմանալ մայրը, տեսնելով Կարապետի անհանգստութիւնը: Նստի՛ր, ճաշի՛ր: Ի՞նչ էիր շինում մինչև այժմ այնտեղ, ի՞նչ գլուխդ էր մնացել: Կերակուրը պահել է:

Ճաշից յետոյ ամբողջ ժամանակ Կարապետը ոգեւորւած էր իր տպաւորութիւններով:

Իսկ երբ Կարապետը յայտնեց խանութում իր հրաժարման մասին, Ասատուր աղան այնպէս զայրացաւ այդ բանի վրայ, որ մինչև անգամ կտրեց նրա մի քանի օրւայ ուռճիկը: Կարապետը խանութի կարգերին այժմ այնպէս սովորել էր, որ նրա դուռս գալը մեծ կորուստ էր Ասատուր աղայի համար և նա չէր ցանկանում ձեռքից բաց թողնել սովորած ծառային:

—Քեզանից պէտք ան փող առնել, որ քեզ մարդ ենք շինել,—ասում էր նա:—Էդպէս ա լինում, գալիս էք, դրուստ էրկու քալմա խօսք խօսել չէք իմանում, յետոյ որ փոքր աչք էք բանում, լեզուներդ էրկու դադ էք շինում, և ուրիշ տեղ էք գնում ծառայելու...

Ինչ ասել կուզի, Կարապետը այդ տեսակ խօսքերի վրայ ուշադրութիւն անգամ չըզարձրեց:

VIII.

Պրասենեակում ընդունեցին Կարապետին շատ սիրով: Հաշտապահը նստեցրեց նրան մի սեղանի առաջ և տաւ ինչ որ բան արտադրելու:

Կարապետը վերցրեց գրչակոթը և սկսեց գրել:

Նա այնքան զբաւած էր իր գործով, որ թղթից, բացի գրեթէ ոչինչ չէր տեսնում իր շուրջը: Կարապետը վերջացնելով գրելը, տաւ հաշտապահին: Նա նայեց, մի քանի սխալներ գտաւ, բայց վերցրեց գրչահատը, քերեց, շտկեց և խրախուսելով Կարապետին՝ ասաց:

—Այո՛, վատ չէք գրում, բայց անշուշտ պարապեցէք,

դուք կարող էք ինքնօգնութեամբ ձեռք բերել լեզւի գանձները: Գրեցէք հիմա այդ կտորը... Կարապետը զարմացած մնաց այդ մարդու քաղաքավարութեան վրայ: Ի՞նչ համեմատութիւն այս գրասենեակի և խանութի կեանքի մէջ: Այժմ նա զգաց իր սրտում մի այնպիսի ուրախութիւն, որպիսին նա չէր զգացել զպրոցից դուրս գալու օրից: Մինչև երկու ժամը նա պարապեց: Այնուհետև նա վերադարձաւ տուն: Նա աշխատում էր զսպել իր մէջ ուրախութիւնը: Աննկատելի կերպով նրա քայլերը խոշորանում էին, կարծես նրա երակների մէջ առաջանում էր նոր ոյժ:

Այդպիսով նա շարունակում էր պարտել գրասենեակում, բայց մի ներքին անբաւականութիւն դարձեալ ճնշում էր նրան: Կարապետի տեղ լինէր ուրիշը շատ բաւական կըլլին: Եւ ինչ էր իսկապէս հարկաւոր, նա հասաւ իր նպատակին, ազատեց տնտիւս ու քմահաճ աղայի ձեռքից և ընկաւ օրինաւոր մարդկանց մէջ, բայց ոչ—... Կարապետի համար չէր ասած: Նուտենում էր իր թերութիւնները, իր ուսման պակասը և այդ հանգամանքը դառնում էր նրա մտածման առարկան:

Գրասենեակում կային 6 հոգի ծառայողներ: Կարապետը սրանց մէջ բռնում էր ամենավերջին տեղը: Նա սկսեց պարապել և որովհետև այժմ ունէր աւելի շատ ազատ, ժամանակ ուստի աւելի հեշտութեամբ էր կարողանում պարապել: Նա նորից սկսեց դասեր առնել: Իր ամսականի կէսը տալիս էր ուսուցչի: Նա նորից սկսեց տնտղել քերականութիւնը, զբոլ շարադրութիւններ: Կարապետը իր ամբողջ էութեամբ պարապում էր: Նա շատ անգամ լաց էր լինում իր տգիտութիւնը զգալով: Մինչև այժմ նա ոչ ոքից չէր լսել ոչ այն բացատրութիւնները, ոչ այն ասածները, ինչ որ լսում էր իր ուսուցչից: Սա մի գիմնադիստ էր 7-րդ դասարանից, որին նա դիմել էր Միքայէլի հօր առաջարկութեամբ: Այդ գիմնադիստի մօտ էր պարապում և Միքայէլը: Այդպէս իմանալ առարկան, լեզւի կանոնները, այդպէս հասկանալ կարդացածը, ըմբռնել հեղինակի միտքը, ինչպէս հասկանում էր այդ 7-րդ դասարանի գիմնադիստը—սրանից աւել ի՞նչ կարող էր ցանկանալ Կարապետը: Միայն այսչափ զարգանալ և այդպէս հասկանալ գրքե-

րը—նա ձգտեց իր բոլոր հոգով: Ահա թէ ինչ ոգևորութիւնով նա սկսեց պարապել:

Այո՛, նա դրեց ոտը ճշմարիտ ճանապարհի սանդուխների առաջին աստիճանի վրայ, այժմ մնում էր բարձրանալ նրա վրայով:

Ահա վեց ամիս է, նա պարապում է: Վերջացրեց բերակա-
նութիւնը: Այժմ գրասենեակում գրելիս այլևս չեն նկատում
նրա սխալները: Այժմ նա ինքը կարող էր ուղղել շատերի
սխալը: Այդ հանգամանքը նրան շատ ուրախացրեց: Վերջապէս
նա հասկացաւ, թէ ինչ բան է ուսումը, Կարապետը նոր հա-
մողեց, որ ոչ մի դպրոց չի տալ այն, ինչ որ մարդուս կրտայ
ինքն իրան պարապելը և ինչքան կարելի է չ'սովորած լինել
մեծ դպրոցում, բայց մտքում ու սրտում ունենալ եռանդ,
ցանկութիւն, սէր դէպի գիրքը—մնացածը ձեռք կրբերւի դիւ-
րութեամբ: Այժմ նա հասկացաւ, թէ ինչու էր ստիպւած տա-
նել խանութի քմահաճութիւնները: Այն ժամանակ նա չունէր
վստահութիւն, չունէր քաջութիւն փորձել իր ոյժերը ծառա,
յեցնելու ուրիշ գործի: Թէ Կարապետի պարապմունքը և թէ
հաշւապահի խրախուսանքը ունեցան մեր պատանու համար
մեծ նշանակութիւն: Այդ շրջանում, այդ մարդկանց մէջ նա
դգաց և հասկացաւ ուսման վեհ նշանակութիւնը՝ այդ կեանքի
անհրաժեշտ պահանջը: Ճշմարիտ է, մեծ աշխատութիւն, մեծ
համբերութիւն էր պէտք կեանքի այդ պահանջի համար: Նա
շատ է տանջւել, շատ գիշերներ է անքուն անցկացրել, շատ
անգամ յուսահատեցրել են նրան իր ազգականները, մինչև անգամ
մայրը, բայց և այնպէս նրա մէջ չ'թուլացաւ հաւատը դէպի
նպատակը—և նա այդպիսով հասաւ շատ բանի:

Հինգ տարին գրասենեակում անցաւ Կարապետի համար
աննկատելի կերպով: Կարապետը դարձաւ մի գեղեցիկ երի-
տասարդ, համալիրելի երեսով և բարի ժպտալից հայեացքով:

Միայն մի թախծալից դրոշմ նկատուում էր նրա մանկական՝
երեսի վրայ: Մանկութեան ժամանակի՝ անցած դառն օրերը
թողել էին իրանց հետքերը միայն երեսի այդ թախծալից
արտայայտութեան մէջ:

Բայց ներկայի վիճակով Կարապետն այնքան բաւական է,

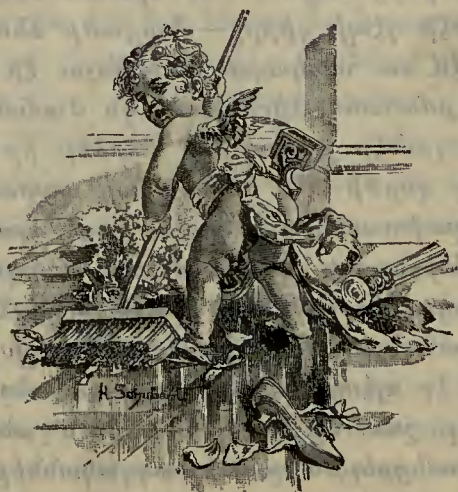
որ բոլորովին մոռացել է թէ իր մանկութեան օրերը և թէ խանութի չարքաշ կեանքը:

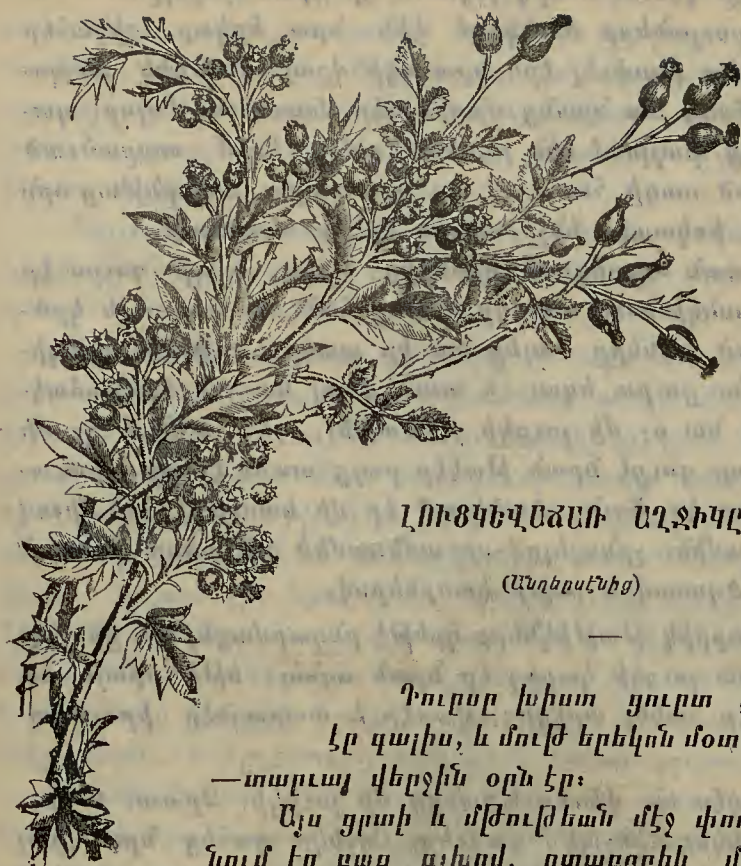
Այդ հինգ տարւայ մէջ գրասենեակում տէղի ունեցաւ մեծ փոփոխութիւն: Հաշւապահը ստացաւ կառավարչի պաշտօն, տեղը բռնեց Կարապետը:

Մայրը տեսնելով իր որդու առաջագիւմութիւնը, իր աչքերին չէր հաւատում:

Մի ներքին ինքնաբաւական զգացմունք շոյում էր նրա յոգնած սիրտը:

Յ. Սօլովեան:

ԼՈՒՑԿԵՎԱՃԵՌՆԻ ԱՂՋԻԿԸ

(Անդերսենից)

Դուրսը խիստ ցուրտ էր. ձիւն
էր գալիս, և մութ երեկոն մօտենում էր.

— տարւայ վերջին օրն էր:

Այս ցրտի և մթութեան մէջ փողոցով անց-
նում էր բաց գլխով, ոտաբոբիկ մի աղքատ
աղջիկ: Ճիշտ է, երբ նա տնից դուրս եկաւ, հագին կօշիկներ
ունէր, բայց նրանցից շատ քիչ օգուտ է տալիս: Այս կօշիկ-
ները առաջ նրա մայրն էր հագնում, այդ պատճառով այժմ
շատ մեծ էին: Աղջիկը նրանց կորցրեց, երբ վազում էր փողո-
ցով արագավազ կառքի տակը չընկնելու համար: Կօշիկներից
մէկը նա չէր կարող որոնել, իսկ միւսը վեր առաւ մի փողո-
ցային մանուկ և անհետացաւ: Եւ աղջիկը տխուր, ոտաբոբիկ
շարունակեց իր ճանապարհը սաստիկ ցրտից կարմրած և
կապտած ոտներով: Կարմիր գոգնոցի մէջ նա կրում էր բազ-
մաթիւ ծծմբային լուցկիներ, իսկ մի արկղ ևս ձեռքում ու-
նէր բռնած: Ամբողջ օրը ոչ ոք նրանից մի լուցկի անգամ
չըզնեց, ոչ ոք նրան մի դրօշ անգամ չըտւաւ:

Յրտից և քաղցից զողալով՝ խեղճ աղջիկը գլխակոը, դան-

զաղ առաջ էր գնում: Մարդ խղճում էր նրան նայելիս...

Ձիւնի քուլանները ծածկում էին նրա երկար, շիկահեր մազերը, որոնք թափւել էին նրա վզի վրայ գեղեցիկ խոպուպիկներով: Բայց նա նրանց մասին չէր մտածում: Բոլոր պատուհաններից փայլում էին լոյսերը. ամեն կողմ տարածւած էր տապակած սագի հոտը, չէ որ նոր-տարու նախընթաց օրն էր: Ահա թէ իսկապէս ինչի մասին էր նա մտածում...

Երկու տան արանքում, որոնցից մէկը աւելի դուրս էր ընկած, մի անկիւնում աղջիկը նստեց հանգստանալու իւր կրծկւեց: Սառած ոտները ծալեց նա իր տակը, սաղայն այսպիսով աւելի ևս ցուրտ եղաւ, և տուն գնալ նա չէր համարձակւում: Չէ որ նա ոչ մի լուցկի չէ ծախել, չէ շահել և ոչ մի կոպէկ: Հայրը գուցէ նրան թակէր. բայց տանն էլ ախր բաւականին ցուրտ էր: Տունը ծածկւած էր մի կտուրով, որի միջով փչում էր քամին, չընայելով որ ամենամեծ անցքերը բռնւած էին արդէն ծղոտով և լաթի կտորներով:

Նրա փոքրիկ թաթիկները գրեթէ ընդարմացել էին ցրտից: Այլ, մի հատ լուցկի կարող էր նրան օգնել, եթէ միայն նա համարձակէր հանել արկղից, վառէր և տաքացնէր իր մատները:

Վերջապէս սա վճռեց և հանեց մի լուցկի: Չը'ուտ, և ինչպէս նա բռնկեց, ինչպէս վառեց: Աղջիկը պահեց նրա վրայ իր ձեռքը, իսկ լուցկին վառւում էր այնպիսի պարզ, այնպիսի տաք լոյսով, որ կարծես մոմ լինէր... Նա մի հրաշալի մոմ էր: Մանկան թւում էր, իբր նա նստած է փայլուն պղնձե եղրերով մի մեծ երկաթե վառարանի առաջ: Ինչպէս ուրախ վառւում էր նրա մէջ կրակը, ինչպէս հաճելի նա տաքացնում էր: Մանուկը ցանկանում էր արդէն մօտեցնել նրան իր ոտները, որպէս զի նրանք էլ տաքանան, բայց—այստեղ կրակը հանգաւ, վառարանը անհետացաւ և նրա ձեռքում մնացել էր միայն վառւած լուցկու ծայրը:

Քսեց նա պատին երկրորդը. լուցկին բռնեց, և պատի վրայ այն անողը, որտեղ ընկաւ լոյսը, յանկարծակի թափանցիկ եղաւ որպէս գազային մի քօղ, և աղջիկը կարողացաւ նայել դէպի ներս—սենեակը: Սեղանի վրայ փռւած էր մի սպի-

տակ ծածկոց՝ վրան մի յախճապակէ անօթ. ինձորներով և ոսկորներով լցւած տապակած սագը մի հրաշալի անուշահոտութիւն էր տարածել: Իսկ ինչ որ ամենից զարմանալին է, այդ այն էր, որ սագը յանկարծ դուրս թռաւ պնակից և դանակն ու պատառաքաղը կրծքի մէջ, գլորւելով ուղղեց դէպի թշւառ աղջիկը...

Բայց այստեղ լուցկին դարձեալ հանգաւ, և մանուկը առաջւայ նման տեսաւ իր առաջ միայն հայտ, խոնաւ ցուրտ պատը:

Նա վառեց դարձեալ մի լուցկի և—այս անգամ նրան մի շքեղ տօնածառ երևաց: Այս տօնածառը աւելի մեծ և աւելի շքեղ էր, քան այն, որ նա տեսաւ ապակեայ դրան միջով հարուստ վաճառականի մօտ: Հազարաւոր մոմեր էին վառուում նրա կանաչ ճղների վրայ, և բազմերանգ պատկերները, որոնք առհասարակ դրուում են մազազինների պատուհանների առաջ, վերելից նայում էին նրա վրայ: Աղջիկը դէպի այն կողմ դարձրեց իր ձեռքերը, բայց այդ ժամանակ լուցկին հանգաւ: Տօնածառի մոմերը սկսեցին բարձրանալ բարձր, աւելի բարձր, և վերջապէս թւացին նրան ինչպէս երկնքի աստղեր: Աստղերից մէկը ընկաւ, և իր յետեից թողեց մի երկար լուսաւոր շերտ:

—Հաւանական է մի մարդ է մեռնում,—մտածեց աղջիկը, որովհետեւ նրա պառաւ լատը, միակը որ սիրում էր նրան և որը այժմ արդէն մեռած է, պատմում էր կրքեմն, որ երբ երկնքից աստղ է ընկնում, այն ժամանակ որեւէ մէկի հոգին Աստուծոյ մօտ է գնում:

Աղջիկը մի անգամ էլ վառեց լուցկին. դարձեալ լուսաւորւեց, և այս անգամ նրա լուսաւոր փայլուն, հեզիկ և սիրող տատը կանգնեց նրա առաջ...

—Տառիկ, —բացազանչեց երեխան, ինձ էլ տար քեզ մօտ: Ես գիտեմ, հէնց որ լուցկին հանգչի, դու իսկոյն կըհեռանաս, դու կանհետանաս, գիտեմ, ինչպէս տաք վառարանը, ինչպէս հրաշալի տապակած սագը, ինչպէս գեղեցիկ մեծ տօնածառը—և չաւորապ վառեց լուցկու ամբողջ արկղը, որովհետեւ նա ցանկանում էր աւելի ևս երկար պահել իր տատին:

Եւ լուցկիները այնպէս պարզ էին փայլում, որ նա չորս

կողմը աւելի լուսաւոր եղաւ, քան օրը ցերեկով: Նրա տատը ոչ մի ժամանակ այնպէս մեծ և գեղեցիկ չէր եղել. նա բըռնեց աղջկայ ձեռքը և երկուսը միասին լուսոյ և ուրախութեան մէջ բարձրացան երկրի վրայից դէպի վեր, անսահման վեր, և այնտեղ, ուր թռան նրանք, ոչ ցուրտ կար, ոչ քաղց և ոչ տխրութիւն, նրանք Աստծու մօտն էին:

Առաւօտեան սաստիկ ցրտին, անկիւնում պատին յենւած նստած էր կարմիր թշկեններով և ժպտացող բերնով խեղճ աղջիկը—նա սառել էր հին տարւայ վերջին երեկոյին:

Նոր-տարւայ արեգակը եարձրացաւ և իր ճառագայթները տարածեց փոքրիկ գիակի վրայ: Երեխան ընդամացաւ նստած էր իր լուցկիներով, որոնցից մի արկղը արգէն վառւած էր: «Նա ցանկանում էր տաքանալ», ասում էին մարդիկ: Ոչ ոք չըզիտէր թէ նա որքան գեղեցիկ բաներ տեսաւ, և թէ ինչպիսի շուքով տատի հետ համբարձաւ դէպի նոր-տարւայ ուրախութիւնները:

Սիմ. Մկրտիչեան:

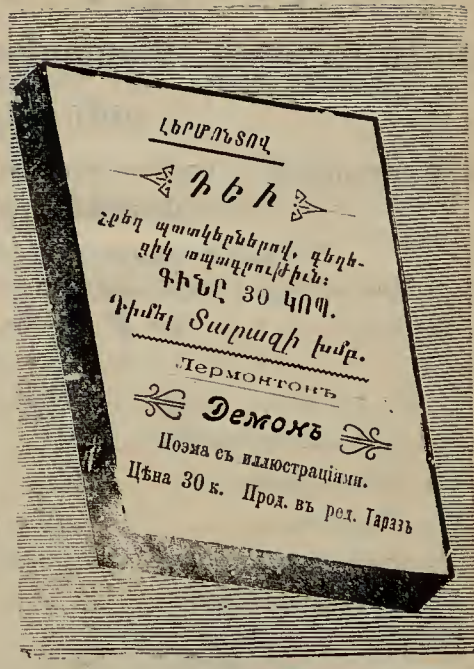

Խմբագիր-հրատարակիչ՝

ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

ՏԱՐԱԶ

Գեղարևեսական-գրական, քննադատական պատկերա-
գարդ շաբաթաթերթի XIV-րդ տարեշրջանի 1903
ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԱՑԻԱԾ է: Կըհրատարակի ծննդ և շաա
ընդարձակ ծավալով նոյն ուղղութեամբ, և աշխատակիցների մա-
թաւորական թիւը 1000-ից անցնելոյց շարաթիւ լոյս կտաննի երկու թերթ,
2000-ից՝ երեք թերթ: Ապառիկ բաժանորդագրութիւն չէ ընդունում: Տարեկան գինը 6 ր.
արտասահման 10 ր.: Արբիւր եւ ծաւալ միասին տասնոց բաժանորդի համար պէէմիայով
արտասահման 18 ր. կամ 50 ֆր.:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՆՈՐ ՀԻՒՄՈՐԻՍՏՈՑ
Բ. Ն Ա Ի Ա Ս Մ Ի Գ Ե Ա Ն Ի
(Կուկիա, Վոլոնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:
առաւօտները՝

Բ. Ա. Նաւասարդեան—11—12 ժ. վերա-
րուժումը ետեւ, վեհերական (սիֆիլիս) և միզասեռ.
հիւանդ.

Կ. Բ. Գզելիւն—12—1 ժ. տկանջի, թթի և
կոկորդի հ.

Ջ. Բ. Բաքանասեանց—11—12 ժ. կտնանց
և երեխայոց հիւանդ.

Գ. Ա. Թարխանեանց—1—1 1/2 ժ. ներքին
և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ.

Ա. Պ. Կարապետեանց—1—1 1/2 ժ. ներքին
և երեխայոց հ. երեք. հինգշ. շաբաթ:

Երեկոները՝

Գ. Ա. Թարխանեանց—7—8 ժ.

Բ. Ա. Նաւասարդեանց—7 1/2—8 ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախոր-
հըրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար ա-
ռանձին:

Օ. Տ. Առանձնապէս—տանը. ծուղկահատ և
բժշկական մարմնամարդ. դիմել 11—1 ժ.:

Հիւանդանոցի վերահսկումը

Բժշկապետ Նաւասարդեան

Բացված է 1903 թ. բաժանորդագրութիւնը

XXI S.

XXI S.

Պատկերագարդ մանկական—մանկավարժական ամսագրի

Հրատարակում է նոյն ուղղութեամբ եւ աշխատակիցների
մասնակցութեամբ

Լոյս է տեսնում տարեկան 12 №№

Եմտուայ սկզբի և վերջի ամիսների №№ ք միացրած են լոյս տեսնում:

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

Մ Ա Ն Կ Ա Կ Ա Ն Բ Ա Ժ Ի Ն

I. Մանրավէպ, Զրոյց, Հէքիաթ, Պատմածք:

II. Բանաստեղծութիւն:

III. Գիտութիւն:

IV. Արեւստ:

V. Ճանապարհորդութիւն եւ արկածք:

VI. Կենսագրութիւն:

VII. Այլ եւ այլ:

VIII. Զարգալիք. Մանկական ֆրէսքելան, շախմատի եւ այլ
խաղեր: Բնքուս, թնամանական խնդիրներ, Հանելուկ,
Շուտատելուկ, Անեկդոտ:

IX. Երգեր նոտաներով:

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

X. Մանկավարժութիւն:

XI. Կրթութիւն եւ դաստիարակութիւն:

XII. Մատենախօսութիւն:

XIII. Բնագրատութիւն:

XIV. Առաջարկութիւն եւ խորհուրդ:

XV. Փնխէտօն:

XVI. Խառն լուրեր:

XVII. Պատասխաններ:

XVIII. Յայտարարութիւն:

Շղբիւրի տարեկան գինը 3 ռ. պոստ-կարտերով 4 ռ. արտաս. 5 ռ.

Հասցէ՝ Редакция журнала «АГБУРЪ» (Tiflis) (Caucase) Réd. de la revue
«AGBUR».